చైతన్యం

ఆర్ .వి. ఆనంద్

'వొణ్ణానికి లెగు' అంది దుర్గమ్మ.

గుడిసె ముందు కూర్చున్న సుందర్రావుకి భార్య మాట వినపడలేదు. గుడిసెకు పది బారల దూరంలో వున్న పిల్లకాలవవైపు చూస్తూ అతను ఏమో ఆలోచిస్తున్నాడు. రాత్రి ఏడు గంటలు కావస్తోంది. కాలవ వొడ్డున కీచురాళ్ళు ఎడతెరపిలేకుండా రొద పెడుతున్నాయి. దూరంగా పొలాల్లోంచి గొడ్లకాడ కుర్రాడెవడో పాడే 'చెల్లియో చెల్లకో' గాలిని చీల్చుకుంటూ వచ్చి మధురంగా వినబడుతోంది.

'ఏంటల్లాకూకున్నావు కూడుదింటానికి లెగమంటే' అని రెట్టించింది దుర్గమ్మ. ఉలిక్కిపడి లేచాడు సుందర్రావు. కాళ్ళమీద ముంతతో కాసిని నీళ్ళు గుమ్మరించుకుని గుడిసెలోకి వచ్చి కూర్చున్నాడు. దుర్గమ్మ అల్యూమినియం గిన్నె అతని ముందు పెట్టింది. ఆ గిన్నెలో మూడు గుప్పిళ్ళ అన్నం మెతుకులతోపాటు వేయించిన వుప్పు చేప ముక్కా, నాలుగు మెత్తళ్ళూ వున్నాయి.

'ఏంట్రా అబ్బాయా, సందకాడనగా వొచ్చి మూగ దేవుడిలాగ కూకుండిపోయేవు?' అని అడిగింది అతని తల్లి సరసమ్మ.

'నాకేవీ పాలుపోవడం లేదమ్మా' అన్నాడు సుందర్రావు గిన్నెలో వున్న మెతుకులు కలుపుతూ.

'యేం? పెసిరెంటుగారు కూల్డబ్బు లియ్యలేదా? అరికుప్ప నూర్పిళ్ళయ్యాలతో ఐపోతయ్యనుకున్నారు గందా?'

'నూర్పిళ్ళయిపోయినయ్. పదేను బళ్ళలో దాన్నెత్తి పెసిరెంటు సావిట్లో పోసేం. కూల్డబ్బు ఎల్లుండిత్తాడంట' అని ఉప్పుచేప ముక్క కొరికి, 'ఛఛ, ఇదేంటే ఈ యెండు సేపముక్క రుసీపసీలేదు' అన్నాడు కాస్త విసుగ్గా.

'ఇంటో నూనె లేదు మరి. ఏదో అడుగూబొడుగూ వుండే దాంతో యేసేను' అంది దుర్గమ్మ.

దుర్గమ్మ యిచ్చిన జవాబుతో అతని విసుగు మాయమైపోయింది. వెంటనే అతని దృష్టి గుడిసెలో మూలగా ముడుచుకు పడుకునివున్న తన యిద్దరు పిల్లల మీదికి మళ్ళింది. 'సత్తెమ్మా, సిన్నిగాడూ తిన్నారా?' అన్నాడు.

'తిన్నార్రా బాబా.... ఏం తిళ్ళో. ఉన్నకాడికి ఏ గెంజో తాగుదారనుకుంటే ఆ గెంజే కరువైపోయింది. ఏవి రోజులొచ్చినియ్యారా బగమంతుడా. మీ మొగుడూ

పెల్లం రెక్కలు ముక్కలు జేసుకొని కష్టపడుతన్నారు. ఏఁవి లాబం? పప్పుంటే వుప్పుండదు. ఉప్పుంటే పప్పుండదు. పోనీ నేనుగూడా ఆ కూలిపనికెల్లి ఏదో కొంత సాయంగా వుందాఁవంటే నాకేమో సత్తువలేదు. ఈ దగ్గూ ఒగురుపూ ఒకటొచ్చి పడింది నా పేణానికి' అంటూ నరసమ్మ అయాసపడుతోంది.

'ఇదుగో మాకే పన్లు సరింగా దొరక్క సత్తావుంటే నిన్ను పన్లోకెల్లమని యెవరన్నారు? అసలిప్పుడెందుకీ సోదీ' అని కోడలు విసుక్కొంది కాస్త బిగ్గరగా.

'నువ్వుండెహె' అని భార్యను గదమాయించి, 'అమ్మా, నువు పెద్దదానివై పోయేవుగందా, మాకోసఁవింకేం దేవుళ్ళడతావు జెప్పు. ఏ దోల పిల్లల్నిద్దర్నీ సూసుకుంటా వుంటే అంతేశాన. ఒచ్చేయేటిగ్గాకపోతే అప్పై యేటికల్లా మన సత్తెమ్మ పనుల్లోకెల్తది. అప్పుడు మనకేబాదా వుండదు' అని తల్లిని సముదాయించాడు సుందర్రావు. తన చిన్నతనంలో తండ్రి చనిపోయినప్పటి నుంచి తల్లి ఎన్ని కష్టాలు పడి తనను పెంచిందో అతనికి బాగా గుర్తు.

'ఏం బతుకులో' అని నిట్టూర్చి, 'ఐతే పెసిరెంటు డబ్బులియ్యలేదన్నమాట' అంది నరసమ్మ.

'ఇయ్యలేదు. ఒకేళ యిచ్చినా ఈ నాలుగు రోజుల కూలీ పెన్నెండు రూపాలు ఏ మూలకి సరిపోతై? కోవటి సేసయ్య కొట్లో తొమ్మిది రూపాలు బాకీ వున్నాం'

'ఇంకేం మిగల్తాయి? ఇయ్యాల దురగమ్మ తెచ్చిన కూల్డబ్బులో బియ్యానికీ, ఎండు పరిగిలకీ పోతే పావలా మిగిలింది'

సుందర్రావు మూడు గుప్పిళ్ల అన్నమూ తినేశాడు. కడుపు నిండలేదు. దుర్గమ్మ మూలకున్న గెంజి దాక కోసం వెళ్ళింది. 'కడుపు నిండా గెంజి తాగితే కొంత దుటవుగా వుంటది' అనుకున్నాడు ఆకలితీరని సుందర్రావు.

ఇంతలోనే పక్కింటి మునెయ్య కూతురు చెంద్రిమ్మ చేత్తో ముంతపట్టుకుని అక్కడికొచ్చి నిల్చుంది. 'ఏఁవే పిల్లా. ఇల్లా గొచ్చేవ్?' అని అడిగింది దుర్గమ్మ. ఆమె చేతిలో గెంజి దాక వుంది.

'ఇదిగోనే.... మాయమ్మ.... కొంత గెంజుందేమో.... అడిగిరమ్మంది' అని భయపడుతూ చెప్పిందా పిల్ల.

దుర్గమ్మ దాకలోని గెంజివైపూ, భర్త ముందున్న గిన్నెవైపూ మార్చి మార్చి చూసింది. 'ఈ గెంజి ఒక లోటా గలాసుడు కూడాలేదు. దీన్ని ఈ పిల్లకిచ్చేత్తే యింకేఁ వుంటది?' అనుకుంది మనసులో.

'ఆ గెంజి సెందరిమ్మ కిచ్చెయ్యి' అన్నాడు సుందర్రావు. జీవకళలేని ఆ ఎనిమిదేళ్ల పిల్ల మొహాన్ని చూడగానే అతనా నిర్ణయం చేసుకున్నాడు.

'మరి నీ కొద్దేంటారి బాబా! నువ్వుదిన్న వొణ్ణం రెండు ముద్దలైనాలేదు' అని అడిగింది తల్లి ఆదుర్దాగా.

'ఒద్దే ఈ పూట నాకాకల్లేదు' అన్నాడు సుందర్రావు. దుర్గమ్మ దాకలో వున్న గెంజిని చెందరిమ్మ చేతిలోవున్న ముంతలో పోసింది. చెందరిమ్మ వెళ్ళిపోయింది.

'ఈ మాత్తరం గెంజికీ నీళ్లగలిపి ఐదుగురు తాగుతారు. అంటే ఆళ్ళకీ పూట అన్నంవే లేదన్నమాట' అనుకున్నాడు సుందర్రావు లేస్తూ. చెయ్యి కడుక్కున్నాడు. 'ఒకేల ఆపిల్లోచ్చీటప్పుడికి గెంజిలేకపోతే ఆళ్ళంతా యీ పూట కడుపులో కాళ్ళెట్టుకుని పడుకునివోళ్ళన్నమాట' అని కూడా అనుకున్నాడు. ఈ ఆలోచన్లతో అతని మనసు మరింత చికాకుతో నిండిపోయింది.

'ఇయ్యేల్టి కెల్లాగో సదురుకున్నాం. తెల్లారితే ఏందినాలో తెలవటం లేదు. కొంపలో ఒక్క బియ్యపగింజలేదు. కోమటి సేసయ్య అరువిత్తాడో ఇయ్యడో. ఇవ్వకపోతే ఏందింటాం?'

తల్లికి కలిగిన సందేహాలే అతనికీ కలిగాయి. ఒళ్ళెరుగకుండా నిద్రపోతున్న పిల్లలవైపు చూశాడు. ఏం చెయ్యాలో అతనికి తోచలేదు. మాలపల్లిలో అందరి పరిస్థితీ దాదాపు ఒకేలాగా వుందని అతనికి తెలుసు. ఎవరికి వారే తమ ఆకలి తీర్చుకోవడానికి తంటాలు పడుతున్నారు.

గుడిసెదాటి వచ్చాడు. నల్లని ఆకాశంలో మెరుస్తోన్న నక్షత్రాలు పిల్లకాలవలో ప్రతిఫలిస్తున్నాయి. కాలవ కవతల పొలాల్లో నక్కలు అరుస్తున్నాయి. దూరాన ట్రంకురోడ్డు మీద ఏదో లారీ పోతున్న శబ్దం లీలగా వినబడుతోంది.

సహదేవుడి గుడిసె దగ్గరకొచ్చి 'సాదేవా, ఒరే సాదేవా' అని పిలిచేడు సుందర్రావు.

'లేడు మావయ్యా, రాంవాలయం కాడికెల్లేడు' అని చెప్పింది సహదేవుడి భార్య ముత్యాలు.

రామాలయం ఒకటి అసలు గ్రామంలో వుంది. అది కాకుండా మాలపల్లిలో మరొక 'రామాలయా'న్ని గ్రామ పెద్దల అండదండలతో 'హరిజనులు' కట్టుకోవలసి వచ్చింది. గ్రామంలోని రామాలయంలోకి ఈ మాలపల్లి వాళ్ళెవ్వరూ వెళ్ళరు.

రామాలయం వైపు నడిచేడు సుందర్రావు.

* * * *

'ఈ లెక్కనయితే ఈ యేడు గొంతేలమ్మ పండుగేం జేసుకుంటాం?' అంటున్నాడు సుబ్బన్నతాత సుందర్రావు అక్కడికి చేరేసరికి.

సుబ్బన్నతాత రామాలయం ఎదురుగావున్న రావిచెట్టు కింద కొలువు దీర్చేడు. అతని చుట్టూ పది పదిహేను మంది కూర్చునివున్నారు. వాళ్ళలో సహదేవుడు కూడా వున్నాడు. రాత్రి పొద్దుపోయేదాకా అక్కడ కాలక్షేపం చేయడం వాళ్ళ కలవాటు.

'ఈడెక్కడ దొరికాడ్రా మనకి? కొంపలంటుకుంటుంటే బీడీ ఎలిగించుకొనీ వోడిలాగా ఓ పక్కని తింటాకి తిండిలేక ఏడుత్తావుంటే గొంతేలం పొండుగంటా లంకించుకున్నాడేంటి' అన్నాడు పిల్లెంకడు.

'ఓరి సన్నాసెదవా, ఏటి కోతూరైనా పండగ పప్పల్దినొద్దేంటి? నాకు 'ఉక' దెలిసి నప్పుణ్ణించి యిప్పుడుదాకా ఏయేడైనా పండుగ మానేసేఁవా? ఈ యేడు మన కరమం యిలాగేడిసిందిగాని' అన్నాడు సుబ్బన్నతాత.

'ముసల్లమ్డీకొడకా, నీ కిప్పుడు పప్పులే తక్కువైనయ్' అన్నాడు పెంటయ్య వేళాకోళంగా.

దాంతో సుబ్బన్నతాతకి కాస్త కోపం వచ్చింది. 'ఓరి కుర్ర తొత్తుకొడకా. పెద్దంతరం సిన్నంతరం లేకుండా పేలతన్నావు యెదవ పేలాపన' అంటూ లేచి పెంటయ్యమీది కెళ్ళబోయాడు. 'ఆగరా పెద్దోడా ఏదో కుర్ర యెదవ తెలవకన్నాడు ఊరుకో' అంటూ కిష్టిగాడు అడ్డుతగిలాడు. సుబ్బన్నతాత గొణుక్కుంటూ కూర్చున్నాడు.

కిష్టిగాడు 'దత్తుడురాజు' దగ్గిర పెద్ద పాలేరు. దత్తుడురాజు ఆ వూళ్ళోకల్లా పెద్ద భూస్వామి. కిష్టిగాడు పేద కుటుంబం నుంచి వచ్చినప్పటికీ 'రాజుగారి కమతగాడు' అని పిలుచుకుంటూ కాస్త హోదా వెలగబెడుతున్నాడు. రోజా కూలీల కెళ్ళేవాళ్ళూ, చిన్న రైతుల దగ్గర పాలేరుతనం చేసేవాళ్ళు వాడికి సాటి వాళ్ళలాగా కనిపించరు.

'కూకోరా సుందర్రావా వొణ్ణం దిన్నావా?' అంటూ పలకరించేడు సహదేవుడు సుందర్రావుని.

'వొణ్ణఁవంటే గేపక వొచ్చింది, ఒరే సాదేవా, సేసయ్య సావకారు అరువు లిత్తం లేదంట....?' అన్నాడు ఏసుపాదం.

'ఇవ్వడంట పొద్దున్న నేనెల్లొచ్చేను.... లచ్చ రూపాలు వూరిమీద వొడ్డీకి దిప్పుతాడు గాని మన కరువిత్తాని కేడుత్తాడు' అన్నాడు నారాయుడు.

'ఊరొదిలి పారిపోతాఁవనుకున్నాదేంటి?' అన్నాడు గంగడు.

'పాపం ఆ కోవటాయన మాత్తరం ఏం జేస్తాడు? అడ్డవైనోళ్ళందరికీ అరువు లిచ్చేత్తే నాలుగోనాడు నెత్తిని సెంగేసుకుపోవాలి' అన్నాడు కిష్టిగాడు.

'పాపం. కిట్టయ్యమావకి సావకారంటే ఎంతజాలి' అన్నాడు నర్సిమ్మూర్తి.

'జమీందారుల్దగ్గిర కమతగాడుకదా, సావకార్లంటే ఆ మాత్తరం ఇదుంటాది మరి' అన్నాడు సామియేలు.

కిష్టిగాడికి కోపం వచ్చింది. 'ఓరెదవన్నర యెదవల్లారా, ఎప్పుడు జూసినా నాకు బడి ఏడుత్తారు గాని మీ బతుకులిలా గున్నందుకేడవరేఁవిరా?' అన్నాడు వుక్రోషంగా.

గంగడు వుండబట్టలేకపోయాడు. 'మా బతుకులకేఁవిరా మేవు ఎవడి దగ్గిరా యెంగిలి నీళ్లతాగి బతకడంలేదు. మా రెక్కల కష్టం....'

మాట పూర్తయేలోగానే కిష్టిగాడు గంగణ్ణి సమీపించి, 'ఏంట్రా లంజాకొడకా, ఏవన్నావు? మళ్లీఅను. మీసఁవున్న మొగోడివైతే మళ్ళీఅను—' అని సవాల్ చేశాడు.

'ఒక్కసారేంటెహె? లచ్చ సార్లంటాను' అని గంగడు చెబుతూండగానే సుందర్రావూ, సహదేవుడూ, ఏసుపాదం కలగజేసుకున్నారు. కిష్టిగాడికి నచ్చజెప్పి యింటికి పంపేశారు.

కిష్టిగాడు వెళ్ళిపోయిం తర్వాత అంతా వాణ్ని తలోమాట అన్నారు.

'నాలుగేళ్ళు నోట్లోకెళ్తున్నాయి మరి. ఆ మాత్రం గీరుండదా ఆడికి?' అన్నాడు సుందర్రావు.

'ఒల్లొంచి పన్జేసి ఎరగడు. పెద్ద పాలేర్నిగదా అని ఆళ్ళ మీదా ఈళ్ళ మీదా అవులుజేత్తావుంటాడు ఎదవ' అన్నాడు పెంటయ్య.

'జనార్దన్రావుగారి గేగి దత్తుడి సేనుకడ్డఁవడితే ఆళ్ళ పాలేర్ని బట్టుకుని దత్తుడు శావగొట్టేడు గేపక వుందా? అప్పుడీడు దత్తుడు చేసిందాంటో తప్పేవీలేదన్జెప్పి నాతో దెబ్బలాడేడు' అన్నాడు ధర్మయ్య.

'దత్తుడాడికి దేవుడు' అన్నాడు సుబ్బన్నతాత.

'ఒరే ముసలోడా, నాకు తెలవకడుగుతానూ మనఁవే లేకపోతే ఈ దత్తుడెవడ్రా?' అన్నాడు గంగడు.

226

'కుర్రోడిదైనా మా బాగా జెప్పేవ్, నిజవే మరి. మనంలేపోతే ఈ దత్తు డెవడు?' అన్నాడు సుబ్బన్నతాత గంగడిని సమర్థిస్తూ.

'ఒరే పెద్దోడా. మన కళ్ళముందు శానా యిడ్డూరాలు జరిగిపోతున్నాయి. అటిని మనం సూశ్శేకపోతన్నాం. ఇన్నేళ్ళనించి యెగసాయప్పనుల్లో కెల్తన్నాం, మనూరి రాజులూ, కమ్మోళ్ళరూ మనకేవిచ్చేరూ? నెత్తికి సేతులిచ్చేరు. ఆళ్ళేమో యింకా యింకా గడిపించుకుంటన్నారు. దత్తుడి రాజుకెక్కడెక్కడా బూవులున్నాయో ఆయనకే గేపకం వుండదు పాపం. సూరపరాజుగారికి పంచదార మిల్లులో వాటా వుంది. సత్తిన్నారాయణగారు మెడ్రాసెల్లి లచ్చలు పెట్టుబడెట్టి సినేం వా దీత్తన్నాడు. అసలీళ్ళకీ డబ్బెక్కడదంటా? మన రెక్కల కష్టం కాదా?' అన్నాడు సుందర్రావు.

'అంతేమరి' సాలోచనగా అన్నాడు సుబ్బన్నతాత.

'మన రెక్కల కష్టంగాపోతే యీ సూరపరాజుగాని దత్తుడురాజుగాని సత్తిన్నారాయణగాని ఎప్పుడన్నా దుక్కిదున్నేరా? ఊడుపూడ్సేరా?' అన్నాడు నారాయుడు.

'మన పెసిరెంటు యిసినాదం మాత్తరం తక్కువ సంపాయించేడా? కాకినాడ్లో మేడ గట్టేడు. రాజమంద్రింలో పెద్ద దుకాణపెట్టించేడు తమ్ముడి సేత.' అన్నాడు సహదేవుడు.

'ఒరేయ్, ఆళ్ళని లచ్చాదికారుల్ని జేసి మనం వొణ్ణం మెతుకులికి మొకం వాసి పోతన్నాం. ఆళ్ళేమో మన గాలి తగిల్తేనే పాపాలంటుకున్నట్టు నానా గొడవా జేత్తారు. కానీ మనవసరం లేకండా ఒక్కరోజు గడవదీ మోతుబర్లుకి' అన్నాడు సుందర్రావు.

'అంతేమరి, తొలకరి నుంచి మసూళ్లు దాకా చేసేది మనం వూ - అనబగించేది ఆళ్ళూనూ. ఏంజేత్తాం? బొమ్మదేవుడు రాసిన రాత తప్పదు. మన కరమంరా బాబా' అన్నాడు సుబ్బన్నతాత.

'కరమంలేదు గిరమంలేదు. నువ్వు నోరుముయ్యరా ముసలోడా' అన్నాడు పెంటయ్య.

'అది సరేగాని, ఒరేయ్, నాకిది జెప్పండ్రా. మన్లో యెవడికైనా రెండు సొక్కాయిలున్నయా?' అని అడిగాడు సుందర్రావు.

'రెండు సొక్కాల మాటకేంగాని ఒక్క సొక్కా గూడా లేని నాబోటోళ్ళు శానా మందున్నారు' అన్నాడు ఏసుపాదం.

227

'సొక్కాల దాకా ఎందుకురా ? సలికాలంవొచ్చింది. పిల్లలు కప్పుకుంటాకి సరైన దుప్పటిగుడ్డ ఎంత మందికుందిరా ?.... ఎప్పుడు జూసినా బేడ మంచినూనీ, బేడ వుల్లిపాయలూ, బేడ కిర్సనాలూ తప్పితే జల్మలో ఎప్పుడైనా ఒక్కసేరు మంచి నూనె, ఈసెడువుల్లిపాయలు, సేరు కిర్సనాలు కొన్న మొకాలేనా మనయ్య ? సెప్పండ్రా?' సుందర్రావు కాస్త ఉద్రేకంగా అన్నాడు.

అందరూ మౌనంగా వుండిపోయారు.

'ఒరే బాబా మనం మాలోల్లం. రాజుల్లాగా, కమ్మోర్లాగా మన ఆడోళ్ళు యిళ్ళల్లో గూకుంటే మనకి జరుగదురా. అంతుకనే పనిదొరికిందంటే మనం మొగుడూ పెళ్లాంవూ పనుల్లోకెల్లాలి.... ఏరా పెద్దోడా ! ఇంతజేస్నచ్చినా మనల్ని నమ్ముకున్న పిల్లలకి కడుపునిండా గెంజిపోయ్యలేకపోతన్నాం. ఇది యెందుసేతంటావు ?'

'పెద్దోడు' ఏమీ చెప్పలేకపోయాడు.

'అదిపోనీగాని నాకీ సంగతి చెప్పండొరే. మన్లో ఎవడింటోనైనా ఇప్పుడు అడ్డెడంటే అడ్డెడు బియ్యపగింజలు దొరికితయ్యా ?.... సెప్పండాి' అన్నాడు.

'బియ్యానిక్కరువొచ్చేసిందిరా నారాయణ. ఈఏడు పంట బాగా తగ్గిపోయిందంట. బియ్యం ధర పెరిగిపోయిందంట - కరణంవంటన్నాడు మొన్న' అన్నాడు సుబ్బన్నతాత.

'పంట తగ్గిపోబట్టేనేంటి లారీల మీద లారీలెల్తున్నాయి బియ్యం ? తెలవకపోతే టంకురోడ్డు మీదికెల్లి జూడవయ్యా' అన్నాడు ధర్మయ్యా.

'మన్లో ఎవడి కొంపలోనూ అడ్డెడు బియ్యం లేవుగాని బియ్యం లారీలు మాత్తరం మా జోరుగా ఎల్తున్నాయి' అన్నాడు గంగడు.

'అడ్డం గొడదాం రండెహె లారీల్ని. ఎవడడ్డంవొత్తాడో సూద్దారి' అన్నాడు సర్సిమూర్తి ఉప్పొంగే ఆవేశంతో.

అంతకు ముందు రామాలయం వైపు నడిచివస్తోండగా సుందర్రావుకి కూడా ఇదే ఆలోచన తట్టింది. తనకు కలిగిన ఆలోచనే నర్సిమూర్తికి కూడా కలిగినందుకతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

'సెయ్యాలంటే సెయ్యొచ్చుగానీ తర్వాత సిక్కుల్లో పడతాంపేమోనని కొంత యిడిగా వుందిరా' అన్నాడు నారాయుడు.

228

‘ఏ సిక్కులూ రాకండా అందరం ఆలోసించే సేద్దారి’ అన్నాడు సామియేలు.

‘అవును మరి, కంగారుపడితే లాబంలేదు’ అన్నాడు సహదేవుడు.

‘ఏంట్రా? నిజంగా లారీలడ్డం గొడదామనే?’ అని అడిగాడు సుబ్బన్నతాత ఆదుర్దాగా.

‘లేపోతే యాలాకోల మాడతన్నా మనుకున్నావా?’ అన్నాడు పిల్లెంకడు.

‘ఏడ్సినట్టుంది. రామాయణమంత యిని రావుడికి సీతే మవుద్దని అడిగినట్టు యించేపూ మనం మాట్టాడుకున్నదేంటి? నువు అరదం జేసుకున్నదేంటి" అన్నాడు గంగడు.

‘అరవైయేళ్ళొచ్చినా నీకు బుర్రలేదురా ముసలోడా, మనం పెద్ద పెద్ద గరానా దొంగల్దగ్గర్నుంది మన కూలోల్లక్కావల్సిన బియ్యం దెచ్చుకుంటామంతే. ఇది దొంగతనమెలాగవుద్ది?’ అన్నాడు ఏసుపాదం.

‘ఏమో మీ యిష్టం. కాని జాగత్తాగా వుండాల్రా బాబా’

‘నిజమే, జాగత్తాగా వుండాలి. మనం పరాయోళ్ళెవరికీ యీ యెవారం తెలవనివ్వకూడదు. కిట్టిగాడిలాంటోళ్ళ కసలే తెలవకూడదు. అన్ని యివరాలూ బాగా మాటాడుకుని, యీలు కుదిరితే రేపు మాపటికే జేశేద్దారి’ అన్నాడు సుందర్రావు.

ఆ తర్వాత వాళ్ళంతా తమ పథకాన్ని గురించి చర్చించుకున్నారు.

* * * *

ఆ మర్నాడు రాత్రి పదిగంటల వేళ.

మాలపల్లికి దూరంగా వున్న వూరు మాటు మణిగింది. పిల్ల కాలవ అవతలి గట్టున నేరేడు చెట్టుకింద, దట్టమైన చీకట్లో సుందర్రావుతో పాటు దాదాపు ఏభైమంది కూర్చునివున్నారు. అంతకు ముందు రోజు రాత్రి రామాలయం దగ్గిర కల్సుకున్న వాళ్ళు అతి రహస్యంగా మాలపల్లిలోని ముఖ్యమైన వాళ్ళందర్నీ కలుసుకుని, ఈనాటి సాహసానికి ఒప్పించారు.

ఇంతలోనే సుబ్బన్నతాత, మునయ్య, అతని భార్యనాగమ్మ, సామియేలు, అతని భార్య వజ్రావతి కూతురు సంతోషం వచ్చి వాళ్ళను కలుసుకున్నారు.

‘ఆడోళ్ళెంతు కొచ్చేరు? బత్తాలు మొయ్యగల్దురేంటి? ఈ ముసలోడెంతుకూ’ అన్నాడు సహదేవుడు.

'వొద్దంటే యినకుండా ఎమ్మటబడ్డారు' అన్నాడు మునయ్య.

'ఏం? మేఁవు రాకూడదా?' అనడిగింది నాగమ్మ.

'వొద్దు. ఎలిపోండి. ఎని శానా కష్టం. ఇల్లదగ్గిరుండండి. పనైతే రెండు గంటల్లో వొచ్చేత్తాం' అన్నాడు సుందర్రావు.

'జాగర్తాగా ఎల్లిరండ్రాబాబా' అని వాళ్ళతో చెప్పాడు సుబ్బన్నతాత.

'ఎల్లండొలే' అన్నాడు సామియేలు. సుబ్బన్నతాత, ఆడవాళ్ళు 'పట్టె' మీదుగా కాలవదాటి మాలపల్లి వైపు వెళ్ళిపోయారు.

'అనుకున్నోళ్ళంతా వొచ్చేసారుగందా? .... జాగర్తాగా వుండాలి. ఏది ఏఁవైనా సరే మనగుట్టు మాత్రం బయట పెట్టగూడదు. మీ బిడ్డల మీదొట్టు' అన్నాడు సుందర్రావు.

'అలాగే' అని భరోసా యిచ్చేరు వాళ్ళు.

'ఇంకా ఎందుకీ క్షడ? బయలెల్దాం నడవండ్రి' అంటూ కదిలాడు ముసలయ్య.

'ఒరేయ్, ఒరేయ్, అందరంగల్సి వాడపిల్లి తీర్తానికెల్లినట్టు 'పోలో' మని పోవటం కాదు. పదేసి పదేసి మందిని నేను, సాదేవ, గంగడు, పిల్లెంకడు, దరమయ్య తీసికెల్తాం. ఇదుగో! మనఁవెల్లవొలిసిన సోటు కెల్లీదాక ఒక్కడు గూడా కిక్కురు మనకూడదు. తెలిసిందా?' అన్నాడు సుందర్రావు.

పిల్లెంకడు పది మందిని తీసుకుని కాలవగట్టు విడిచి మునసబు పొలానికడ్డంపడి ట్రింకురోడ్డు వైపు నడక సాగించేడు. అక్కడికి ట్రింకురోడ్డు రెండు ఫర్లాంగుల దూరం వుంటుంది.

మొదటి జట్టునలా బయల్దేరనిచ్చి, సహదేవుడు మరో పది మందితో కాలవ గట్టు మీద ఒక ఫర్లాంగు దూరం వెళ్ళి, సీతయ్యగారి మామిడితోటలోకి మళ్ళి ట్రింకు రోడ్డు వైపు నడక సాగించేడు.

మిగతా మూడుజట్లు వేరువేరు దారుల్లో బయల్దేరారు. మొత్తం మీద అందరూ ట్రింకురోడ్డు మీదున్న వంతెన దగ్గిర కల్సుకున్నారు. ట్రంకురోడ్డుకి అవతలి వైపు, ఆ వంతెనకి ఒక ఫర్లాంగు దూరంలో ఆ వూరి మాదిగపల్లి వుంది.

సుందర్రావూ, సహదేవుడూ, గంగడూ, ధర్మయ్యా, పిల్లెంకడూ వంతెన పక్కగా నిలబడ్డారు. మిగతా జనమంతా పరికాస్త వెనక్కివెళ్ళి జనపచేను గట్లమీద కూర్చున్నారు. ఆ చీకట్లో వాళ్ళనెవరూ గమనించలేరు.

230

అందరూ మంత్రించినట్టు నిశ్శబ్దంగా వున్నారు. ఆ నిశ్శబ్ద వాతావరణంలో ఏ క్షేమంది చైతన్యవంతులైన పేదలు ఒకచిన్న అవకాశంకోసం ఎదురు చూస్తున్నారు.

అరగంట గడిచింది. దూరంగా హెడ్ లైట్లు కనిపించాయి. 'సిన్న కారు' అన్నాడు ధర్మయ్య లైట్లకీ, భూమికీ మధ్యవున్న దూరాన్ని బట్టి.

'అవును' అన్నాడు సుందర్రావు. ఐదుగురూ వంతెనవెనక నక్కారు. చిన్న కారు వెళ్ళిపోయింది.

మరో పావుగంటకి ఒక గవర్నమెంటు బస్సు వెళ్ళింది.

బస్సువెళ్ళిన పదినిముషాల్లో దూరంగా లారీ హెడ్ లైట్లు కనిపించాయి. శబ్దాన్ని బట్టి అది లారీయేనని వాళ్ళు సులువుగా పోల్చారు. వెంటనే భుజంమీది కండువాలు తీసి ముఖం సరిగా కనిపించకుండా చెవులమీదుగా తలపాగాలు చుట్టుకున్నారు. ఐదుగురు రోడ్డు కడ్డంగా నిలబడ్డారు.

చేనిగట్ల మీదవున్న జనం జరగబోయేదానికోసం ఆతురతగా ఎదురు చూస్తున్నారు.

లారీ దగ్గరయింది. సుందర్రావు చెయ్యి అడ్డం పెట్టాడు. లారీ వాళ్ళని సమీపించి ఆగింది. 'ఏంటి?' అని అడిగేడు డ్రైవరు విసుగ్గా.

'బాబ్బాబు' మా యిద్దర్నీ తీసికెళ్ళి రావులపాలెంలో దింపెయ్యి బాబు. అక్కడ మాయప్పకి పేణం మీదికొచ్చింది. డబ్బులిత్తాం బాబు' అని ప్రాధేయపడుతున్నాడు సహదేవుడు. ఈ లోపుగానే గంగడు లారీని చుట్టివచ్చి అది బియ్యం లారీయేనని నిర్ధారణ చేసుకొని సన్నగా యీల వేశాడు. చేనిగట్ల మీదున్న జనం మాటా పలుకు లేకుండా బయల్దేరి రోడ్డెక్కారు.

'స్తోప్లేదు' అని నిర్లక్ష్యంగా చెప్పబోతున్న డ్రైవరు సుందర్రావు చేతిలో కత్తి చూసి బెదిరిపోయాడు. ఇంతలోనే అతని ఎదురుగా జనాన్ని చూశాడు. భయంతో వణికిపోయాడు.

'నిన్నేఁవీ జెయ్యం. బయపడకు' అన్నాడు సుందర్రావు.

డ్రైవరు భయం కొంత తగ్గింది. 'లారీని రోడ్డు పక్కగా నిలబెట్టు' అన్నాడు సుందర్రావు ఆజ్ఞాపూర్వకంగా.

ఆజ్ఞపాలించేడు డ్రైవరు.

'ఇంజినాపై, లయిట్లారిపై'

231

అలాగే చేశాడు డ్రైవరు.

'దిగిరా'

డ్రైవరు దిగాడు 'క్లీనూ, నువ్వుగూడా దిగు'

'ఏంటీ దవుర్జన్యం?' అన్నాడు క్లీనరు.

'మాటాడొద్దు. నోరిప్పితే దెబ్బదింటావు'

నర్సిమ్మూర్తీ, గంగడూ, పెంటయ్యా, ఏసుపాదం- డ్రైవర్నీ, క్లీనర్నీ జనపచేను మధ్యకంటా నడిపించుకువెళ్ళి అక్కడ కూర్చోబెట్టారు.

'ఒక పదినిమిసాలు గూకోండి. తరవాతెలిపోవచ్చు.' అని వాళ్ళతో అన్నాడు పెంటయ్య స్నేహపూర్వకంగా.

నారాయుడూ, సుందర్రావూ, సామియేలూ, మునెయ్యా లారీ పైకెక్కి కిందున్న వాళ్ళకి బస్తాలెత్తడం మొదలెట్టారు. వీపున బస్తా మోస్తూ ఒక్కొక్కడూ చేలకడ్డంపడి మాలపల్లి వైపు నడకసాగించారు.

లారీ సగం ఖాళీ అయేటప్పటికి యెదురుగా ఒక చిన్నకారు వస్తోన్న సూచనలు కనిపించాయి. వెంటనే జనం చేలోకి తప్పుకున్నారు. ఒక్క సుందర్రావు మాత్రం లారీ డోరు తెరిచివుంచి నిద్రపోతున్నట్టు నటించేడు. కారు వెళ్ళిపోయింది. వెంటనే జనం రంగంలోకి సిద్ధమయారు. ఇళ్ళకి చేరవేసిన వాళ్ళలో పదిమంది అలసటను కూడా లెక్క చెయ్యకుండా తిరిగి వచ్చారు. వాళ్ళంతా మూగగా గొప్ప ఆనందం పొందుతున్నారు.

అర్ధరాత్రి దాటేసరికి వాళ్ళ కార్యక్రమం దాదాపు ముగిసింది. డ్రైవరుకీ, క్లీనరుకీ కాపలాగా వున్నవాళ్ళు తిరిగి వచ్చారు. వాళ్ళూ, సుందర్రావూ తలకొక బస్తానూ ఎత్తుకుని బయల్దేరారు, తీసుకెళ్ళే వీలులేక వాళ్ళు పదిబస్తాల్ని లారీలోనే వదిలేశారు.

డ్రైవరూ, క్లీనరూ మతిలేని వాళ్ళలాగ లారీ దగ్గిరికి నడుచుకుంటూ వచ్చారు.

* * * *

ఆ రాత్రి వాళ్ళెవరూ నిద్రపోలేదు. తెచ్చుకున్న బియ్యాన్ని దాచుకోవడం తోనే ఆ రాత్రంతా గడిచిపోయింది.

ఆడవాళ్ళు కూడా మగవాళ్ళతో పాటు శ్రమపడ్డారు. గునపాలకీ, పార్లకీ పని తగిలింది. ఇంత జరుగుతున్నప్పటికీ కిష్టిగాడి లాంటి దళారీలకి ఏ మాత్రం తెలియకుండా జాగ్రత్తపడ్డారు.

గంగడు తన వాటా కొచ్చిన బస్తాబియ్యం తనకున్న కొ_స్త పెరట్లోనూ గొయ్యి తీసి అందులో పాతిపెట్టాడు. గోతిపైన తుక్కూ దూగరా పోసి అసలక్కడ తవ్విన గుర్తులే లేకుండా చేశాడు. ఈ పద్ధతి చాలా మంది అవలంబించేరు.

ఏసుపాదం భార్య రూతమ్మ బియ్యం బస్తాను పంచ పాళీలో పెట్టి చుట్టూ పిడకల గూడు కట్టింది.

అటకలున్న వాళ్ళు అటకపైనవేసి, బస్తా కనబడకుండా తాళ్ళూ పేళ్ళూ అడ్డ దిడ్డంగా పారేశారు.

సామియేలూ, నారాయుడూ, మరికొందరు తమ బస్తాలు తీసుకెళ్ళి మాలపల్లి పక్కనే వున్న పోరంబోకు భూమిలో పాతిపెట్టారు.

ఎవరికి వాళ్ళు తీసుకోగా చివరికి పదకొండు బస్తాలు మిగిలిపోయాయి. ముఖ్యమైన వాళ్ళు పదిమందీ ఆలోచించారు.

'పాపం సూసీవోళ్ళూ సేసీవోళ్ళూ లేక సుబ్బన్నాత గిజగిజలాడి పోతున్నాడు. ఆడికి మనం వాటా యివ్వాలి' అన్నాడు నర్సిమ్మూర్తి.

'మరి మన మేస్టరమ్మ పా(ర్వ)తమ్మకి, పాపం, మూడు మాసాల్నించి జీతాల్లేవు. ఆ తల్లి సంగతి గూడా మనం వాలోచించాలి' అన్నాడు పిల్లెంకడు.

వాళ్ళిద్దరికీ చెరో బస్తా కేటాయించాలని నిర్ణయించారు.

'ఈ మిగిలిపోయిన బత్తాలు దరమయ్య సేలోదాయాలి' అన్నాడు సుందర్రావు, ధర్మయ్యకి పూర్వీకులిచ్చిన అరెకరం భూమి వుంది, అతనొక పేదరైతు.

'ఎంతుకని' అని అడిగాడు గంగడు.

'ఎందుకంటే.... ఒకేళ రేపు పోలీసోళ్ళొచ్చి మన గుట్టు కనిపెట్టి బియ్యాంవన్నీ పట్టికెళ్ళిపోతారనుకో. అప్పుడింక మనోళ్ళేం దింటార్రా? అంతుకే ఈ బత్తాలు మన వుమ్మడి సొమ్మనుకుని దాసుకోవాలి. రేపు ఎటుదిరిగి ఎటొచ్చినా ఈ బత్తాలైనా మిగుల్తాయి ఏవంటా?' అన్నాడు సుందర్రావు.

అతను చెప్పిందాని కందరూ అంగీకరించారు. గునపాలూ, పారలూ తీసుకుని ఆ బత్తాలతో పొలం బయల్దేరారు. వాళ్ళు పొలం నుంచి తిరిగి వచ్చేటప్పటికి తొలికోడి కూసింది.

* * * *

తెల్లవారుతోండగా పోలీసు జీపు వంతెన దగ్గిర ఆగింది. సబినస్పెక్టరూ, హెడ్డూ, ఇద్దరు పోలీసులూ, లారీ డ్రైవరూ, క్లీనరూ దిగేరు.

'ఇక్కడేనండి' అంటూ ఘటన జరిగిన స్థలాన్ని చూపించాడు డ్రైవరు.

నేలమీద రాలిన బియ్యం గింజలు జరిగినదానికి సాక్ష్యంగా వున్నాయి. ఏదో వస్తువు పారేసుకున్న వాళ్ళలాగా యిద్దరు పోలీసులు ఆ చోటంతా వెదకడం మొదలు పెట్టారు.

'బస్తాలు తీసుకుని వాళ్ళెటెళ్ళారు?' అని అడిగాడు ఇనస్పెక్టరు.

'మమ్మల్నిద్దర్నీ ఆ జనపసేలో కూకోబెట్టి, నలుగురు కాపలావున్నారు గదాండి. అంతుకని సీకట్లో ఆళ్ళెటెళ్ళేరో కనబళ్లేదండి' అన్నాడు డ్రైవరు.

'లారీ ఆపినవాళ్ళుగాని మీకు కాపలావున్నవాళ్ళుగాని కనిపిస్తే గుర్తుపట్టగలరా?'

'కష్టంవండీ' అని ఇద్దరూ ఒప్పేసుకున్నారు.

'ఏడిసినట్టుంది. పోనీ వాళ్ళలో ఎవడిపేరైనా మీకు తెలుసా?'

'మా దగ్గిర కాపలావున్నవాళ్ళలో ఒకడి పేరు మాత్రం గంగడని ఆళ్ళ మాటల్లో తెలిసిందండి.'

'ఫరవాలేదు. ఆమాత్రంవైనా జ్ఞాపకం వుండేడిసింది' అంటూ పరిశీలనగా చుట్టూ చూశాడు ఇనస్పెక్టరు. కనుచూపు మేరలో మాదిగపల్లి కనిపించింది.

జీపు మాదిగపల్లి శివార్లో ఆగింది. జీపును చూడగానే ఖంగారుపడుతూ నరిసిగాడు జీపు దగ్గిరికొచ్చి, అల్లంత దూరంలో చేతులుకట్టుకు నిలబడ్డాడు.

'నీ పేరేంట్రా' ఇనస్పెక్టరు ప్రశ్న.

'నరిసిగోణ్నండె బాబయ్యా, ఈవూరికి తలారోణ్నండె'

'గంగడు ఇంటో వున్నాడా?'

'సిత్తం.... ఏ గంగడండి బాబయ్య?'

'ఎంతమందున్నా రేవిటి ఆ పేరుతో?'

'ఇద్దరున్నారండె. ఒకడేమో పుల్లిగాడి కొడుకండె. ఆడు సిన్నోడు. ఇంకొకడేమో కాంత పెద్దోడండె'

'ఇద్దర్నీ తీసుకురా'

'సిత్తం సిత్తం' తలారి వెళ్ళాడు.

ఇంతలోనే లారీకి, అందులోని సరుక్కీ యజమాని ఐన సుబ్బరాజుగారి కొడుకు క్రిష్ణంరాజు మోటారుసైకిలు మీద అక్కడి కొచ్చేడు. 'ఏం తిడతాడో' అని డ్రైవరూ, క్లీనరూ భయం భయంగా నిలబడ్డారు. కాని అతను వాళ్ళవంక చూడనేలేదు.

'నాన్నగారు లేరాండి' అని సాదరంగా అడిగేడు ఇనస్పెక్టరు.

'లేరండీ, లాస్టునైట్ హైడ్రాబాదెళ్ళేరు' అన్నాడు క్రిష్ణంరాజు. 'మీ కబురు నాకిప్పుడే అందింది. ఇన్వెస్టిగేషన్ ఎందాకా?'

'దొరికి పోతార్లెండి వెధవలు' అని నవ్వేడు ఇనస్పెక్టరు.

'గంగడు' పేరుతో వున్న యిద్దరూ వచ్చారు. ఒకడికి ఏభై ఏళ్ళుంటాయి. రెండో వాడికి పద్దెనిమిదేళ్ళుంటాయి. ఇద్దరికీ ఒంటిమీద గోచీ మాసిపోయిన చిరుగుల కండువా తప్ప మరేమీ లేదు. భయం భయంగా దూరం దూరంగా నిలబడ్డారు చేతులు కట్టుకుని.

'వీళ్ళలో ఎవడు' అని అడిగేడు ఇనస్పెక్టరు.

'సీకటి కదాండి, ఆనమాలు దొరకడం లేదండి' అన్నారు డ్రైవరూ క్లీనరూను. ఆ యిద్దరూ కాదేమోనని వాళ్ళు మనసులో అనుకున్నారు. కాని పైకి చెప్పే ధైర్యం లేకపోయింది.

'ఏరా గంగా? ఏ మాత్రం బియ్యం దొరికాయిరా?' అని అడిగేడు ఇనస్పెక్టరు. ఇద్దర్నీ మార్చి మార్చి చూస్తూ. తన తెలివిమీద అతనికి గొప్ప నమ్మకం వుంది. అందరు పోలీసువాళ్ళలాగే అతనికి కూడా అంతులేని దురహంకారం వుంది.

వాళ్ళిద్దరూ అయోమయంలో పడ్డారు. 'త.... తఁవురునన్నే అడుగుతున్నారాండి?' అంటూ తడబడ్డాడు ముసలి గంగడు.

'నిన్నేరా' అంటూ మళ్ళీ యిద్దరివంకా చూశాడు ఇనస్పెక్టరు.

'ఏ బియ్యఁవండె?' అని అడిగేడు పడుచు గంగడు అమాయకంగా.

'నాటకాలాడక నిజం జెప్పెయ్యండ్రా' లేపోతే తోళ్ళూడిపోతై' అని హెడ్డు హెచ్చరించేడు.

'మ...! మాకేఁవీ తెలవదండె. నా బిడ్డల మీద పెమాణకంజేసి చెపుతున్నాను. సిన్నప్పట్నుంచీ ఈ వూరు రైతులికి సెప్పులు గుడతన్నాను. గంగడెలాంటోడని ఏ రైతునైనా అడగండయ్యగారూ' అన్నాడు ముసలి గంగడు వణికిపోతూ.

'ఊఁ. సరే.... ఒరేయ్. మీరిద్దరూ వీళ్ళ కొంపలూ, వీళ్ళ చుట్టాల కొంపలూ తనిఖీ చెయ్యండి' అంటూ పోలీసులిద్దరికీ ఆర్డరు జారీ చేశాడు ఇనస్పెక్టరు 'ఒరే తలారీ. వీళ్ళిద్దర్నీ గ్రామ చావడికి తీసుకురా' అని, 'పదండి సాబ్' అని కిష్టంరాజుతో చెప్పి జీపు స్టార్ట్ చేశాడు.

*　　*　　*　　*

ఆ యిద్దరు పోలీసులు మాదిగవాళ్ళ గుడిసెల్లోని కుండా పండా పగలగొట్టి, ఏమీ ఆచూకీ చిక్కక గ్రామ చావడికి తిరిగొచ్చారు. ఏ గుడిసెలోనూ తవ్వెడు బియ్యంకన్నా ఎక్కువ కనిపించలేదని చెప్పేరు. అయితేనేం? వాళ్ళు తిరిగొచ్చేటప్పటికే హెడ్డు ఆ యిద్దరి మాదిగల ఒళ్లు హూనం చేశాడు. ఆ దెబ్బల ధాటి నుంచి కోలుకోవడానికి వాళ్ళకి కనీసం వారం రోజులు పడుతుంది. బాధతో మూలుగుతూ, భయంతో వణికిపోతూ నిలబడ్డారు వాళ్ళిద్దరూ. వాళ్ళని మధ్యాహ్నానికి విడిచిపెట్టారు.

ఇదంతా ప్రెసిడెంటు, కరణం, మునసబుల సమక్షంలో జరిగింది.

ఆ పూట పోలీసు బృందానికి మునసబు భోజనాలు ఏర్పాటు చేశాడు.

విచారించగా మాలపల్లిలో మరొక గంగడున్నాడని తెలిసింది ఇనస్పెక్టరుకి. వెంటనే కబురు పంపించేడు.

'ఆడు పోకిరి వెధవేనండి. ఆడిమీద నాకెప్పుడూ అనుమానం వేసండి' అన్నాడు కిష్టిగాడు ఒక పోలీసువాడితో.

గంగణ్ణి తీసుకొచ్చేరు. వాడు ధైర్యంగానే వున్నాడు.

'అరు నూరైనా సరే నూరు ఆరైనా సరే మన గుట్టు మాత్తరం పైవోడికెవడికీ తెలవగూడదు. ఒకవేళ మన్లో ఎవడైనా పోలీసోళ్ళకి దొరికిపోతే ఆ బాదేదో ఆడొక్కడే పడాలిగాని మన గుట్టు మాత్తరం జెప్పకూడదు' సుందర్రావు మాటలు గంగడికి పదేపదే జ్ఞాపకం వొస్తున్నాయి.

ఇనస్పెక్టరుకి నాలుగుబారల దూరంలో చేతులుకట్టుకు నిలబడ్డాడు గంగడు.

'నీ పేరేంట్రా' ఇనస్పెక్టరు అడిగేడు.

'మైనం గంగయ్యండి'

'ఏం చేస్తూంటావు?'

'ఆదినారాయణగారి పాలేర్నండి'

'చాలా ధైర్యవంతుడివని విన్నాను!'

ఏం మాటాడాలో తెలియలేదు గంగడికి.

236

'దారి దోపిడీకి శిక్ష ఏమిటో తెలుసా ?'

'..............................'

'ఉరిశిక్ష' అని తనే జవాబు చెప్పేడు ఇనస్పెక్టరు. 'అంచేత నిన్నరాత్రి నువ్వు ఏంచేసేవో ఎవరెవరితో వెళ్ళి అలారీ దోచుకున్నావో చెప్పేసెయ్యి. తప్పు ఒప్పుకుంటే యిప్పుడే విడిచిపెట్టేస్తాం'

'నాకేఁవీ తెలవదు మారాజా' చాలా వినయంగా చెప్పేడు గంగడు.

'ఒరేయ్. బాగారు మంచోరు గనుక ఆమాత్రం అడుగుతున్నారు. అబద్ధఁ వాడితే జాగర్త, మామాయిఁ వొండేస్తాం' అని గద్దించేడు హెడ్డు.

'చెప్పెయ్యరా అనవసరంగా దెబ్బలుతినకు' అని సలహా యిచ్చేరు ప్రెసిడెంటు, మునసబు, కరణాలు.

'నిజంగా నాకేఁవీ తెలవదండె' చాలా అమాయకంగా చెప్పేడు గంగడు.

లాఠీలకు పని తగిలింది. బూటు కాళ్ళతో పొట్టలో తన్నేరు. చాలా ఓపిగ్గా హింసించారు. మధ్యమధ్యలో బూతులు, ఇప్పటికైనా చెబుతావా ?' అని ఇనస్పెక్టరు ప్రశ్నలు.

'నేనే పాపం యెరుగను దేవుడో' అని బాధతో గంగడి అరుపులు. హింసల వల్ల కలిగే బాధవాస్తవం. ఆకలి బాధకూడా వాస్తవమే. ఐతే హింసల వల్ల కలిగే బాధ శాశ్వతంకాదు. గంగడు మాత్రం వాళ్ళకి ఏ విధమైన అచూకీ యివ్వలేదు.

సాయంత్రం నాలుగ్గంటలైంది. ఇద్దరు పోలీసువాళ్ళు కిష్టిగాడి సహకారంతో గంగడి యింటినీ, సుందర్రావు, సహదేవుడు, పిల్లెంకడు వగైరా అందరి యిళ్ళనూ సోదాచేశారు. ఎక్కడా వాళ్ళకి అచూకీ దొరకలేదు.

సొమ్మసిలి పడిపోయిన గంగణ్ణి బంధువులకు అప్పగించేరు. ఐదు గంటలకల్లా జిల్లా పోలీసు సూపర్నెంటు వచ్చేడు. సర్కిలినస్పెక్టరు కూడా ఆయనతో వున్నాడు. సూపర్నెంటు కేసు వివరాలు తెలుసుకున్నాడు. ఆయనకి డ్రైవరుమీదా, క్లీనరుమీదా అనుమానం కలిగింది. 'వాళ్ళు నమ్మకస్తులే'నని కిష్టంరాజు చెప్పినమీదట, 'సరే... ఈ వూళ్ళో మనం చెయ్యడానికేఁవుంది. పదండి. చుట్టుపక్కల వూళ్ళలో ఇన్వెస్టిగేషన్ మొదలెట్టండి' అన్నాడు సూపర్నెంటు.

'మా వూరొచ్చి మీరిలా తిరిగెల్లటానికిల్లేదు. మా డిన్నరు తీసుకు మరీ వెళ్ళాలి' అని సూపర్నెంటును బలవంతం చేశాడు ప్రెసిడెంటు. ఒప్పుకోక తప్పలేదు సూపర్నెంటుకి.

237

ప్రెసిడెంటు కాకినాడలో 'బాంక్' ఒకటి ప్రారంభించే వుద్దేశంతో వున్నాడు. అలాంటి పెద్దమనిషికి సూపర్నెంటు దగ్గిర కాస్త పలుకుబడివుంటే ఎంతైనా మంచిది కదా?

అరడజను కోళ్ళను కోయించి, సూపర్నెంటుకీ, ఇతర పోలీసు బలగానికి ఘనంగా విందు చేశాడు ప్రెసిడెంటు. అందులో క్రిష్టంరాజు కూడా పాల్గొనవలసి వచ్చింది.

విందు పూర్తయిన తర్వాత సూపర్నెంటు కార్లో వెళ్ళిపోయాడు, 'రేపు సాయంత్రానికల్లా రిజల్ట్స్ రావాలం'టూ.

'తెల్లారితే ఏ వూరి మీద పడదామా' అని ఆలోచిస్తూ పోలీసు సిబ్బంది జీపెక్కింది.

* * * *

మూడోనాటికి గంగడు కొంచెం కోలుకున్నాడు. ఆ మూడు రోజులూ మాలపల్లి వాళ్ళంతా అతన్ని పరామర్శించారు. అన్ని సపర్యలూ చేశారు. ఆబాలగోపాలం అతని పట్టుదలను మెచ్చుకున్నారు, పోలీసు మూకను తిట్టిపోశారు. పోలీసువాళ్ళ చేతిలో నిష్కారణంగా దెబ్బలుతిన్న మాదిగపల్లి వాసులిద్దరి విషయంలోనూ వారు జాలిపడ్డారు.

మొత్తం మీద వారి సాహసానికీ, చొరవకూ ఫలితం దొరికింది. వాళ్ళ శ్రమ వృథాపోలేదు. రహస్య పద్ధతిలో, ఐకమత్యంతో చేసిన ఏ పనైనా విజయవంతంగా జరుగుతుందని ఆ నిరుపేదలు అనుభవంలో తెలుసుకున్నారు. చిత్రమేమిటంటే ఈ ఘటనతో ఏళ్ళతరబడి శత్రువులుగా వుంటున్న కుటుంబాలు కూడా ఏకమయ్యాయి. ఈ ఘటన వారందరికీ గొప్ప ఉత్సాహాన్ని కలిగించింది.

ఇంత జరిగినా వాళ్ళ రహస్యం మాలపల్లి దాటిపోలేదు. వాళ్ళు మామూలుగానే పనులు చేసుకుంటున్నారు. 'బియ్యం అరువియ్యమ'ని కోమటి శేషయ్యని బతిమాలుతూనే వున్నారు; తవ్వెడో - శేరో తీసుకెళ్తూనే వున్నారు.

* * * *

ఆ రోజు తెల్లవారుతోందనగానే నారాయుడు వుతికిన చొక్కా వేసుకుని సుందర్రావు కెదురయ్యాడు కాలవగట్టుమీద.

'ఏ వూరెల్తున్నా?' అని అడిగేడు సుందర్రావు.

'ఊబలంక. సందాల కొచ్చేత్తాను. అక్కడ మా బావమ్మరిది కుటుంబం తిండికిలేక నానాబాదలూ పడతన్నారు. ఐదు రూపాయిలంపమని దావులపాడు

సిన్నయ్యసేత కవురంపించేడు. సరే, పట్టుకెల్లిచ్చినట్టూ వుంటది; ఆళ్ళస్థానొచ్చినట్టూ వుంటదని మాయాడది జెపితే యెల్తన్నాను' అని, 'అన్నట్టు మనం నడిపిన యెవ్వారం ఆడిక్కూడా సెబుతాను. ఈలు కుదిరితే ఆళ్ళుకూడా మనం జేసినట్టేసేత్తారు. మరెంత కాలఁవని కడుపులు కాలబెట్టుకుంటారాళ్ళు మాత్తరం' అన్నాడు నారాయుడు.

'సెప్పు. నమ్మకఁవైనోళ్ళందరికీ సెప్పాలి మరి. ఒరేయ్, మనఁవంతా కలిసికట్టుగా వుంటే ఈ పెపంచకం మొత్తంమీద మన్నెవడూ ఏఁవీజెయ్యాలేడు' అన్నాడు సుందర్రావు. నారాయుడు వెళ్ళిపోయాడు.

చేసింది చాలదనీ, ఇంకా ఏమేమో చెయ్యాలనీ సుందర్రావుకి అనిపిస్తోంది. అతని బుర్రలో ఎన్నో ఆలోచనలు.... ఎన్నో వూహలు :

'పాలేరోడూ, కూలోడూ కడుపునిండాతిని, తలెత్తుకు తిరిగే రోజెప్పుడొత్తదో!'

'అయ్యా బాబూ అని బతిమాలితే నాయం జరిగే రోజులు కావియ్య....'

తూర్పు దిక్కున అరుణభానుడుదయించాడు.

(ఫిబ్రవరి 1972, సంచిక 29.)

పాలస్తీనా కథ :

తీర్పు

[అమెరికన్ సామ్రాజ్యవాదుల ముద్దుబిడ్డ ఇజ్రాయిల్ సృష్టించబడినప్పటినుండీ తమ మాతృభూమి సంరక్షణకై పాలస్తీనా ప్రజానీకం సాయుధులై పోరాడుతూ రెండు అగ్రరాజ్యాల కుతంత్రాలను ఇజ్రాయిల్ దురంహంకార విస్తరణవాదాన్ని అరబ్ అభివృద్ధినిరోధక పాలకవర్గాలను ప్రతిఘటిస్తున్నారు. పాలస్తీనా జాతీయ విముక్తి వుద్యమానికి దీటైన ప్రతిఘటనా సాహిత్యం వుంది. అందులో ఒక భాగమే ఈ చిన్న కథ 'తీర్పు'. అరబ్బుల అమాయకతను, అజ్ఞానాన్ని, అసహాయతను యూదులు ఏవిధంగా వినియోగించుకుని వారి ఇండ్లను, పొలాలను, భూములను ఆక్రమించుకున్నదీ ఇందులో ఇతివృత్తంగా తీసుకోబడింది. నిజానికి ఇది కథ కాదు, వాస్తవ గాథ. అయితే దీనికి కథా రూపాన్ని కల్పించి ఒక అరబ్ కమ్యూనిస్టు పత్రిక ప్రచురించింది. 'ఘసన్ కన్ ఫానీ' అనే పాలస్తీనా సాహిత్యయోధుడు 1967లో బీరూట్‌లో జరిగిన మూడవ ఆఫ్రో-ఏషియన్ ప్రజల సంఘీభావ సదస్సులో 'ఆక్రమిత పాలస్తీనాలో ప్రతిఘటనా సాహిత్యం' అన్న పేరుతో సమర్పించిన డాక్యుమెంటులో ఈ గాథ పొందుపరచబడింది. 'కేవలం ఒక కలం, కాగితంతో ఒక గెరిల్లా బృందంకన్నా శత్రువును ఎక్కువగా దెబ్బతీసే ఘసన్ కన్ ఫానీ' పాపులర్